

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakiehdotuksen tarkoituksena on yksinkertaistaa ja laajentaa lastensuojelun sijaishuollosta kunnalle aiheutuvien kustannusten korvausjärjestelmää sekä yhtenäistää suojelutoimenpiteiden ikäraajat.

Esityksessä ehdotetaan, että valtio korvaisi yhden viidenneksen kunnalle aiheutuvista kustannuksista perhehoidossa olevasta huostaanotetusta lapsesta tai nuoresta henkilöstä huostaanottoperusteesta riippumatta. Samalla ehdotetaan, että huostaanotettujen ammattiopetukses-

ta suoritettava harkinnanvarainen korvausosuus poistettaisiin. Lisäksi ehdotetaan, että sosiaalilautakunnan päättämä suojelutoimenpide voi ulottua toimenpiteen perusteesta riippumatta siihen saakka kunnes henkilö täyttää kahdeksantoista vuotta.

Esitys liittyy vuoden 1981 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan 1 päivänä lokakuuta 1981.

YLEISPERUSTELUT.

1. Nykyinen tilanne.

1.1. Lainsäädäntö.

Lastensuojelulain (52/36) 1 §:n mukaan lapsella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt kuuttatoista vuotta ja nuorella henkilöllä sellaista, joka on täyttänyt kuusitoista, vaan ei kahdeksantoista vuotta.

Lastensuojelulain 22 §:n 1 momentin mukaan sosiaalilautakunnan päättämä sanotun lain 9 §:n 2 momentin c, d ja e-kohdan mukainen suojelutoimenpide lakkaa lapseen nähden hänen täytettyään kuusitoista vuotta, mutta jatkuu 8 §:n 2 momentissa edellytetyissä tapauksissa senkin jälkeen, jollei lautakunta toisin päättä. Nuoreen henkilöön nähden lakkaa edellä mainittu toimenpide hänen täyttäessään kah-

deksantoista vuotta, jollei lautakunta katso olevan syytä lakkauttaa sitä jo aikaisemmin.

Lastensuojelulain 23 §:n 3 momentin mukaan turvattomuussyillä eli lain 8 §:n 1 momentin a—d kohdan perusteella huostaanotetun lapsen huostassa pitäminen lakkaa viimeistään hänen täyttäessään 16 vuotta. Lastensuojelulain 23 §:n 4 momentin mukaan suojelukasvatuksellisista syistä eli lain 8 §:n 1 momentin e kohdan ja 8 §:n 2 momentin perusteella huostaanotetun lapsen tai nuoren henkilön pitäminen lautakunnan huostassa lakkaa viimeistään hänen täyttäessään 18 vuotta, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin vuoden kuluttua huostaanotosta.

Suojelukasvatuksellisista syistä huostaanotettujen lasten huollon tarve perustuu lapsen tai nuoren käyttäytymisessä ilmeneviin häiriöihin. Ne voivat olla lainvastaisia tekoja, päihteiden

käyttöä, koulunkäynnin laiminlyöntiä tai muita näihin verrattavia syitä. Turvattomuusyyinä huostaanottotapauksissa tulevat tavallisimmin kysymykseen vanhempien kasvatuskyvyn puute esimerkiksi sairauden tai päihteiden väärinkäytön johdosta sekä myös lastenhoidon laiminlyönti.

Lastensuojelulain 39 §:n 1 momentin mukaan valtio korvaa kunnalle yhden kolmanneksen kustannuksista, jotka aiheutuvat suojelukasvatuksellisin perustein huostaanotetun lapsen tai nuoren henkilön kasvattamisesta muualla kodin ulkopuolella kuin valtion, kunnan tai yksityisessä kasvatuslaitoksessa.

Lastensuojelulain 39 §:n 2 momentin mukaan voidaan valtion varoista harkinnan mukaan korvata kunnalle huostaanotetun lapsen tai nuoren henkilön ammattiopetuksesta aiheutuvia kustannuksia.

1.2. Muutoksen syyt

Voimassa olevan lastensuojelulain mukaan suojelutoimenpiteiden kesto on siten erilainen toimenpiteisiin ryhtymisen perusteesta riippuen. Turvattomuussyillä huostaanotettujen lasten huostassa pitämisen lakkaamista heidän täyttäessään 16 vuotta ei voida pitää lastenhuollon kannalta oikeana. Nuoren henkilön valmius itsenäiseen elämään ja toimeentuloon ei ole riippuvainen siitä perusteesta ja niistä oireista, joiden nojalla hänet on huostaan otettu. Huostaanoton päättymistä koskevat ikäraajat tulisi siten yhtenäistää niin, että huostaanotto päättyy, mikäli siihen ei aiemmin ole aihetta, viimeistään henkilön täyttäessä 18 vuotta.

Voimassa olevan lain mukaan valtio korvaa kunnalle yhden kolmanneksen suojelukasvatusperusteella huostaanotettujen lasten ja nuorten sijaishuollon kustannuksista laissa mainituin rajoituksin sekä laitosten perhehoidossa. Turvattomuusperusteilla huostaanotettujen perhehoidon kustannuksiin valtio ei lainkaan osal-

listu. Tämän kaltaista valtion tuen määräytymistä huostaanoton perusteen mukaan ei voida pitää perusteltuna. Tavoitteena tulisi olla järjestelmä, jossa valtion tuki kunnille annetaan yhdenmukaisin perustein koko perhehoidon kustannuksiin huostaanoton perusteesta riippumatta.

Ehdotetut muutokset merkitsevät vain osittaisia korjauksia voimassa olevaan lastensuojelulakiin, eikä niiden toteuttaminen poista lasten ja nuortenhuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen tarvetta.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Valtion menot esityksen johdosta on arvioitu noin 13 000 000 markaksi vuodessa.

Lasten ja nuorison avohuollon kehittämistoimintaan kunnille myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston päätöksen (623/76) perusteella sosiaalihuolto myöntää tulo- ja menoarvion rajoissa vuosittain jälkikäteen kunnille valtionavustusta lastensuojelun avohuollosta aiheutuneisiin kustannuksiin. Valtionavustus on kunnan kantokäyttöön mukaan korkeintaan 35—80 prosenttia. Vuoden 1978 toimintaan valtionavustus oli 11—24 prosenttia hyväksyttävistä menoista. Avohuollon valtionavustus ei koske huostassa olevien lasten ja nuorten henkilöiden huollosta aiheutuvia kustannuksia. Huomattava osa kuntien avohuollon menoista muodostuu sellaisten 16—17-vuotiaitten nuorten henkilöiden jälkihoidokustannuksista, joiden turvattomuusperusteilla tehty huostassapito on lakannut heidän täyttäessään 16 vuotta. Mikäli turvattomuussyillä huostassapitämisen ikäraja nostetaan 18 vuoteen, eivät nämä tapaukset enää kuulu avohuollon valtionavustuksen piiriin.

Ikärajaa koskeva ehdotus merkitsee huostaanotettujen nuorten henkilöiden lukumäärän lisääntymistä noin 1 000 henkilöllä asteittain vuoteen 1983 mennessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

8 §. Ehdotuksen mukaan sosiaalilautakunnan tulisi ryhtyä suojelutoimenpiteisiin myös silloin kun alle 18-vuotias nuori henkilö on turvattomuussyistä yhteiskunnan huollon tarpeessa. Suojelutoimenpiteiden perusteiden käsitteet

ehdotetaan samalla muutettavaksi nykyistä käsitteistöä vastaavaksi.

9 §. Säännösehdoituksen mukaan lautakunnan tulisi ottaa huostaan paitsi lapsi myös sellainen nuori henkilö, jonka vanhemmat ovat

kuolleet tai hänet hylänneet ja joka varattomuuden takia on vaarassa jäädä huoltoon ja kasvatusta vaille.

15 §. Ehdotuksen mukaan huostaanottopäätöksen määränemmistöstä ja päätöksen julistamista ja tiedoksiantoa koskeva säännös muutettaisiin koskemaan myös nuoren henkilön huostaanottamista.

18 §. Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska huostaanoton lopettamisen ikäraajat ehdotetaan yhtenäistettäväksi.

20 §. Ehdotettu muutos aiheutuu lain 8 §:ään tehtäväksi ehdotetuista suojelutoimenpiteiden perusteiden muutoksista.

22 §. Säännös ehdotetaan kumottavaksi, koska lakiehdotuksen 23 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi säännös suojelutoimenpiteiden lopettamisesta.

23 §. Ehdotuksen mukaan huostaanotto ja muut suojelutoimenpiteet lakkaisivat viimeistään henkilön täytettyä kahdeksantoista vuotta.

Säännöksen 3 ja 4 momentit ehdotetaan kumottaviksi huostaanoton lakkaamista koskevan ikärajan yhtenäistämisestä johtuen.

32 §. Ehdotettu muutos johtuu huostassa-pitämisen ulottamisesta kahdeksantoista vuoteen myös turvattomuussyllä huostaanotettujen lasten tai nuorten henkilöiden osalta.

38 §. Ehdotus merkitsee kohtuullisten matkakustannusten korvaamista myös sellaiselle henkilölle, jonka sosiaalilautakunta on kutsunut antamaan selvitystä nuoren henkilön huostaanottamista koskevassa asiassa.

39 §. Säännös ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtio korvaisi valtioneuvoston päätöksellä tarkemmin määritellyin ehdoin yhden viidenneksen kunnalle perhehoidossa olevista huostaanotettujen huollosta aiheutuvista kustannuksista. Korvaus ehdotetaan myönnettäväksi riippumatta siitä, mikä on huostaanoton peruste.

Lasten ja nuortenhuoltolaitokset eivät enää kuuluisi korvausjärjestelmän piiriin.

Ehdotuksen tarkoituksena on samalla yksinkertaistaa valtionapumenettelyä ja hallintoa tältä osin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1936 annetun lastensuojelulain (52/36) 18 §, 22 § ja 23 §:n 3 ja 4 momentti,

näistä 22 §:n 1 momentti ja 23 §:n 4 momentti sellaisina kuin ne ovat 3 päivänä kesäkuuta 1976 annetussa laissa (462/76), sekä

muutetaan 8 §:n 1 momentti, 9 §:n 1 momentti, 15 §, 20 §:n 4 momentti, 23 §:n 1 momentti, 32 §:n 2 momentti, 38 §, ja 39 §, näistä 23 §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 27 päivänä elokuuta 1976 annetussa laissa (720/76), näin kuuluviksi:

8 §.

Sosiaalilautakunnan tulee ryhtyä tässä luvussa mainittuihin toimenpiteisiin, jos lapsi tai nuori henkilö on yhteiskunnan huollon tarpeessa sen takia,

a) että hänen vanhempansa ovat kuolleet tai hänet hylänneet;

b) että hän sairauden, vammaisuuden tai muun sellaisen syyn tähden tarvitsee erityistä kodin ulkopuolella annettavaa hoitoa ja kasvatusta, jota hän ei vanhempain toimenpiteestä voi saada ja jota ei muutoinkaan hänelle hankita;

c) etteivät vanhemmat sairauden, ymmärtä-

mättömyyden, päihteiden väärinkäytön tahi muiden sellaisten syiden tai olosuhteiden takia anna hänelle tarpeellista hoitoa ja kasvatusta eikä siitä muutenkaan ole huolta pidetty;

d) että häntä kodissa pahoinpidellään tai häntä siellä uhkaa muu vaara hengen, terveyden tai siveyden puolesta;

e) että hän omasta tai vanhempainsa syystä rikkoo tämän lain 7 luvun säännöksiä vastaan tai laiminlyö oppivelvollisuuslain mukaisen koulunkäynnin taikka käytöksellään rikkoo koulun järjestystä vastaan eikä ole koulun kurinpidon keinoin ojennettavissa.

9 §.

Lapsi tai nuori henkilö jonka vanhemmat ovat kuolleet tai hänet hylänneet ja joka varattomuuden takia on vaarassa jäädä huoltoon ja kasvatusta vaille, on otettava sosiaalilautakunnan huostaan.

15 §.

Sosiaalilautakunnan tai sen jaoston päätöksen lapsen tai nuoren henkilön huostaanottamisesta kodin ulkopuolella kasvatettavaksi vaaditaan, että vähintään kaksi kolmannelta saavilla olevista jäsenistä äänestää toimenpiteen puolesta.

Päätös on heti julistettava lapsen tai nuoren henkilön vanhemmille tai, jolleivät he ole kokoukseen saapuneet, mutta heidän oleskelupaikkansa maassa tiedetään, viipymättä toimitettava heille tiedoksi oikeaksi todistetulla otteella lautakunnan pöytäkirjasta ja päätöksestä. Todistus tiedoksiannosta ja sen ajasta on kirjoitettava sekä alkuperäiseen päätökseen että otteeseen.

20 §.

Jos lautakunnan huostaan otettu lapsi tai nuori henkilö sairauden, vammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi on erityisen hoidon tarpeessa, tulee lautakunnan ryhtyä toimenpiteisiin tarkoituksenmukaisen hoidon hankkimiseksi lapselle tai nuorelle henkilölle sopivassa laitoksessa tai muualla.

23 §.

Sosiaalilautakunnan on päätettävä tämän lain

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1980.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

tarkoittaman suojelutoimenpiteen lopettamisesta silloin kun siihen ei enää ole aihetta. Suojelutoimenpide lakkaa viimeistään henkilön täytessä kahdeksantoista vuotta.

32 §.

Mikäli sosiaalilautakunnan huostaan otettuja lapsia tai nuoria henkilöitä, joita ei ole sijoitettava kasvatustalokseen, ei voida sijoittaa sopiviin yksityiskoteihin tai yksityisiin lastenkoteihin, on kunnan niitä varten ylläpidettävä lastenkotia tai oltava sellaiseen osallisena.

38 §.

Henkilölle, jonka sosiaalilautakunta on kutsunut selvitystä antamaan asiassa, mikä koskee lapsen tai nuoren henkilön ottamista lautakunnan huostaan, määrätään lautakunta suoritettavaksi kohtuullisen matkakustannusten korvauksen kunnan varoista.

39 §.

Kustannuksista, jotka kunnalle aiheutuvat sosiaalilautakunnan huostaan otetun lapsen tai nuoren henkilön kasvattamisesta muualla kodin ulkopuolella kuin laitoksessa ja joista ei ole lapsen tai nuoren henkilön vanhemmilta tai muilta elatusvelvollisilta saatu 40 §:n 3 momentissa säädettyä korvausta, korvaa valtio yhden viidenneksen valtioneuvoston päätöksessä tarkemmin määrätyn ehdoin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1981.

Ministeri *Katri-Helena Eskelinen*